

KATEDRA ČESKÉ A SLOVENSKÉ LITERATURY A LITERÁRNÍ VĚDY NA FILOZOFICKÉ FAKULTĚ MASARYKOVY UNIVERZITY V BRNĚ

Největší zásluhy o vybudování literárněvědné bohemistiky, organizačně soustředěné do semináře pro slovanskou filologii, měli Stanislav Souček a Arne Novák – oba byli jmenováni profesory roku 1920. Jejich vědecký a pedagogický profil v době meziválečné utvářel spolu s nimi Frank Wollman a později také Roman Jakobson. I když tematické zaměření jejich vědecké činnosti bylo značně rozdílné, jsou v jejich pracích patrné některé společné rysy, na něž navazuje literárněvědné bádání na brněnské filozofické fakultě i v době poválečné a současné: je to zejména studium literatury v těsném sepětí se slovesností lidovou a pololidovou a zájem o problematiku české literatury na Moravě.

V oblasti studia starší literatury zaujímal čelné místo S. Souček, který ztělesňoval tradice pozitivistické literární historie, spojené s filologickou erudicí. V analyticky zaměřených pracích podnětně se zabýval zvláště Tomášem ze Štítného a J. A. Komenským. Iniciátorské postavení v české literární historii mají jeho práce věnované pololidové literatuře a divadlu doby barokní a vztahům mezi literaturou a slovesností ústní; s nimi koresponduje badatelská činnost F. Wollmana (první probíral lidovou slovesnost ve spojení s dějinami literatury) a zčásti A. Nováka, který zařadil lidovou slovesnost do svých dějin české literatury (1936–1939). Bádání o starší české literatuře zejména doby románské a gotické významným způsobem obohatily studie R. Jakobsona.

Novočeskou literaturou se zabýval nejintenzivněji A. Novák, který byl reprezentantem – nikoli ovšem jednostranným – duchovědně orientované literární historie. Jeho vynikající schopnosti syntetizační našly uplatnění v řadě monografií i v *Přehledných dějinách literatury české*; jsou to první zevrubné dějiny českého slovesného umění zpracovávající látku od období staroslověnské vzdělanosti až po živou přítomnost v širším vztahu k vývoji ostatních oblastí umění; těžiško celého díla tvoří partie o literatuře novocheské, v nichž se projevil Novákův vyhraněný postoj k látce.

Četné překlady Novákových syntetických prací rozšiřovaly informace o českém slovesném umění také v zahraničí. Značnou pozornost věnoval Novák literatuře na Moravě. Ke studiu české literatury v širším kontextu slovanském se soustřeďoval F. Wollman. Novocheskou literaturou se zabývali rovněž S. Souček a R. Jakobson, který navíc udržoval těsné kontakty s meziválečnou uměleckou avantgardou (zvláště s V. Nezvalem a V. Vančurou).

Studiu české literatury – starší i nové – věnovali pozornost i badatelé jiných vědních oborů, zvláště anglista František Chudoba (1878-1941), romanisté P. M. Haškovec (1876-1935) a Karel Titz (1880-1940), kteří se zabývali studiem literárních vztahů česko-francouzských.

V oblasti literární teorie se F. Wollman propracovával k modernímu pojetí literárněvědné metodologie, zejména srovnávacího studia literatury, a dospěl k závěrům, jimiž namnoze předjímal směřování literární vědy ke studiu morfologickému a typologickému v pozdějších letech. Literárněteoretické práce R. Jakobsona vycházely z tradic ruské formální školy a z principů československého literárněvědného strukturalismu a byly novátorské zejména v oblasti versologie. Literárněteoretickými otázkami, hlavně problémy literárněvědných metod a směrů, se zabývali také badatelé z jiných oborů, zvláště klasický filolog Karel Svoboda (1888-1960) a germanista Jan Krejčí (1868-1942).

Činnost literárněkritickou soustavně provozoval v mimořádném rozsahu A. Novák, který se navíc věnoval i teoretickým a metodologickým aspektům literárněkritické práce.

Učitelská činnost profesorů v době meziválečné byla v maximální míře spjata s jejich zaměřením badatelským. S. Souček se soustřeďoval ke starší české literatuře v souhrnných cyklických kursech i v monografických přednáškách a seminářích (v nich se zabýval hlavně Štítným a Komenským); po jeho smrti (1935) se podíleli na výuce starší literatury A. Novák (staročeské legendy, satiry *Hradeckého rukopisu*, J. A. Komenský), F. Wollman (staročeská vzdělanost v českých zemích, česká literatura reformační), R. Jakobson (literatura raného středověku, staročeské básnictví, literatura posledních Lucemburků) a krátce i F. Ryšánek. Dějiny novočeské literatury podával soustavně v syntetických přednáškových cyklech A. Novák a kromě toho se zabýval v monotematických přednáškách a seminářích předními osobnostmi české literatury 19. a 20. století (J. Dobrovským, J. Jungmannem, J. Kollárem, F. L. Čelakovským, K. H. Máchou, K. J. Erbenem, B. Němcovou, J. Nerudou, K. Světlou, J. V. Sládkem, S. Čechem, J. Vrchlickým, J. Zeyerem, A. Sovou, O. Březinou a O. Theerem), jejichž dílo patřilo do středu jeho badatelského zájmu; vedle něho konali přednášky a vedli semináře o novočeské literatuře také S. Souček (*Rukopisy královédvorský a zelenohorský*), F. Wollman (J. Dobrovský, J. Kollár) a R. Jakobson (Čelakovského *Ohlas písní ruských*). O ústní slovesnosti a literárněvědné metodologii přednášel F. Wollman, teorii literatury (zvláště versologii, dále otázkám literárního překladu) a kulturním stykům česko-ruským se věnoval R. Jakobson, problémy literární kritiky se ve výuce zabýval A. Novák.

Od samého začátku existence literárněvědné bohemistiky na brněnské filozofické fakultě se její představitelé výrazně uplatňovali v celostátních a kulturních institucích i akcích (v České akademii věd a umění, v Králov-

ské české společnosti nauk, v Jednotě českých filologů, v Pražském lingvistickém kroužku, Státním ústavu pro lidovou píseň, v odborných komisích ministerstva školství a národní osvěty, v redakcích odborných časopisů, v *Ottově Slovníku naučném nové doby*, ve vydávání *Veškerých spisů J. A. Komenského*, při edicích spisů Terézy Novákové, Antonína Sovy, Viktora Dyka atd.). Mnohostranné styky měli se soudobým literárním děním a zcela programově se začleňovali do kulturního života na Moravě, zvláště v Brně (vedení Časopisu Matice moravské, spolupráce s Moravským muzeem, styky s Literární skupinou, živé kontakty s brněnským děním hudebním, divadelním a výtvarným aj.). Bohaté kontakty udržovali s veřejností zvláště početnou řadou hojně navštívených přednášek o literatuře a rozsáhlou činností popularizační. Soustavná práce ve prospěch kulturního dění v širším zázemí brněnské univerzity se dočkala zaslouženého ocenění; jako příklad možno uvést spisovatele Františka Táborského, který věnoval slovanskému semináři svou bohatou knihovnu, obsahující množství vzácných publikací.

* * *

Obnova činnosti Semináře pro slovanskou filologii po 2. světové válce, po šestiletém uzavření vysokých škol, vyžadovala především nové budování učitelského sboru. Z profesorů, kteří působili na brněnské literárněvědné bohemistice před válkou, pokračoval roku 1945 v práci na filozofické fakultě jenom F. Wollman; byl však do značné míry vázán vědecko-organizačními úkoly a učitelskými povinnostmi mimo vlastní obsah bohemistiky. A tak literárněvědnou bohemistiku na brněnské filozofické fakultě v poválečných letech představovali hlavně Jan Vilikovský, který byl roku 1939 převeden do Brna z Univerzity Komenského, avšak činnost v Brně rozvíjel fakticky až po válce, a Antonín Grund, který přešel na brněnskou filozofickou fakultu z Univerzity Karlovy (1945).

Vynikající medievalista J. Vilikovský ve své vědecké práci, předčasně ukončené jeho nenadálým úmrtím, razil nové cesty hlubšímu poznávání starší české a slovenské literatury, zvláště písemnictví doby gotické; vyzbrojen mimořádnými znalostmi středověké latinské literatury a středověké básnické teorie usiloval o výklad slovesného výtvoru z dobového duchovního klimatu, v němž vznikl, a o jeho hodnocení se zřením k dobovým podmínkám a normám. Záslužná je také Vilikovského ediční činnost. Starší literaturou se rovněž zabýval Antonín Grund, který se zaměřoval k literatuře renesanční, tehdy málo prozkoumané (výsledky svého studia, v němž navazoval i na podněty B. Václavka, uložil zvláště do kritických edic). Hlavním pracovním polem Grundovým byla literatura novočeská; jeho nejvýznamnějším dílem z této oblasti je monografie o K. J. Erbenovi (1935), vykládající

bánsníkovu tvorbu v širším kontextu slovanských literatur. Grundovy práce vycházely z trpělivého sbírání a kritického ověřování materiálu, ze studia faktů. Ve studiích z přelomu čtyřicátých a padesátých let rozšiřoval Grund svou původní v podstatě pozitivistickou badatelskou základnu prohloubeným studiem literatury z aspektů sociologických a kulturněhistorických.

Nadměrné množství pedagogické práce, a to i na jiných vysokoškolských pracovištích (Grund například přednášel také na pražské filozofické fakultě), násobené mimořádně vysokými počty posluchačů v prvních poválečných letech, vynutilo si rozsáhlou výpomoc externích učitelských sil. Starší literaturu přednášeli Jan Vilikovský (nejstarší české legendy, staročeské drama, literatura husitská), Antonín Grund (renesanční zábavná próza, světská poezie renesanční) a profesor pedagogické fakulty Josef Hrabák, pověřený přednáškami na filozofické fakultě od roku 1945 (vyzrálá gotika, spisovatelská a mecenášská činnost Karla IV., renesanční a barokní drama); po smrti J. Vilikovského převzal jeho učitelský úvazek spolu s J. Hrabákem Antonín Škarka, docent Karlovy univerzity (nejstarší památky českého písemnictví, počátky staročeské lyriky, *Alexandreis*, románská a raně gotická doba v české literatuře, J. A. Komenský jako básník). Výuku nové české literatury zajišťovali A. Grund v přehledných i monografických přednáškách a seminářích (v monotematických lekcích se zabýval *Rukopisy královédvorským a zelenohorským*, J. K. Tylem, K. J. Erbenem, K. Havlíčkem, T. Novákovou a V. Dykem), dále J. Hrabák (přehled dějin české literatury), Oldřich Králík, který pak přešel na nově zřízenou univerzitu v Olomouci (obrození na Moravě, poezie O. Březiny), od roku 1950 Artur Závodský (literatura od devadesátých let, F. L. Čelakovský). O literární teorii a metodologii přednášeli A. Grund a F. Wollman, literární kritice se věnovali ve výuce J. Hrabák a A. Závodský.

Rozvoj kulturního a vědeckého života po osvobození kladl před učitelský sbor značné úkoly také v oblasti organizátorské a řídicí práce, a to nejen v rámci místním, ale i celostátním. Učitelé české literatury vyvíjeli rozsáhlou činnost v České akademii věd a umění, v Královské české společnosti nauk, v Matici české, zúčastnili se budování akademického Ústavu pro českou literaturu a Památníku národního písemnictví, byli členy ediční rady Národní knihovny a Památek staré literatury české, podíleli se na vedení vědeckých časopisů (*Listy filologické*, *Časopis Národního muzea*), spolupracovali se Sdružením moravských spisovatelů, se Slezským studijním ústavem a podobně. Značnou pozornost věnovali rozšiřování styků s veřejností; velký ohlas měly zvláště přednáškové cykly o Slezsku a o slovanství v českém národním životě, pořádané filozofickou fakultou, v nichž vystoupili s odbornými přednáškami A. Grund a J. Vilikovský.

Na přelomu čtyřicátých a padesátých let došlo k podstatným změnám v oblasti pedagogické (reforma vysokoškolského studia) i v organizační struktuře fakultních pracovišť (místo bývalých seminářů byly roku 1951 zřízeny katedry). Rozdělením Semináře pro slovanskou filologii vznikla katedra českého a slovenského jazyka a literatury, katedra rusistiky a katedra slavistiky. V této době se literárněvědná bohemistika ocitla před vážnými problémy personálními. Nejcitelnější ztrátu způsobilo náhlé umrtí A. Grunda (1952); kromě toho F. Wollman přešel na katedru rusistiky, O. Králík zcela přesunul svoje působení na Univerzitu Palackého a A. Škarka na Karlovu univerzitu (od 1951). Nedostatek učitelských sil byl překlenut převedením J. Hrabáka z pedagogické fakulty (1953), dále získáváním mladých absolventů z praxe a postupným zvyšováním jejich kvalifikace zejména formou vědeckých aspirantur; jejich výběr byl prováděn se zřetěním k pracovní specializaci tak, aby katedra byla schopna plnit všechny pedagogické úkoly interními silami. Roku 1950 se stal asistentem Dušan Jeřábek, roku 1953 přišel z učitelské služby na střední škole Milan Kopecký, v témž roce byli přijati za asistenty Milan Suchomel a Karel Palas, o rok později Vlastimil Válek a v roce 1956 Pavel Pešta. V roce 1960 přešel z brněnské pedagogické fakulty František Tenčík, o rok později byl přeřazen z katedry dějin umění Oleg Sus. Roku 1963 došlo k dalším změnám v organizační struktuře slavistických filologických pracovišť. Z katedry českého a slovenského jazyka a literatury a z katedry slavistiky byla vytvořena tři samostatná pracoviště: katedra české literatury a literární vědy, katedra českého jazyka, slovanské, indoevropské a obecné jazykovědy a katedra slovanských literatur, divadelní vědy a filmové vědy. A. Závodský přešel na posledně jmenovanou katedru a byl pověřen jejím vedením. Roku 1964 byl převeden z Univerzity Palackého na katedru české literatury a literární vědy Jiří Levý, roku 1968 byl přeřazen z katedry etnografie a folkloristiky Bohuslav Beneš a v roce 1969 přišel z novinářské praxe odborný pracovník bez pedagogického úvazku Bohumil Marčák.

Vědeckovýzkumnou činnost učitelů katedry sjednocovalo směřování k všestranné interpretaci literárních jevů, i když jejich odborná práce byla individuálně diferencována. V čele pracoviště stál J. Hrabák. Mezi kolektivní odborné akce katedry české literatury patřily zvláště dvě versologické konference (1963, 1966) s velkou účastí zahraničních badatelů (referáty byly publikovány ve sbornících *Teorie verše I, II*, 1966 a 1968), konference o problematice barokního umění (1967, příspěvky byly zveřejněny ve sborníku *O barokní kultuře*, 1968) a sborníky studií zabývajících se novou a starší literaturou: *Bedřich Václavek* (1963), *Cesty k dnešku I, II* (1963, 1966) a *Literárněvědné studie (Prof. Josefu Hrabákovi k šedesátinám, 1972)*. Ve

spolupráci s brněnskou pobočkou Svazu československých spisovatelů zajišťovala katedra hlavními referáty a diskusními příspěvky sympozium o moderní próze (1960) a o literární kritice (1961).

Vědecká činnost literárněvědných bohemistů se orientovala především k dějinám české literatury. Literárněhistorické studium bylo nejsoustředěnější v oblasti výzkumu starší české literatury. J. Hrabák v množství studií, knižních publikací a kritických edic věnoval pozornost ideové a formové analýze památek zvláště období vrcholné gotiky a baroka, zejména lidového, dále vývoji verše, literárních žánrů a otázkám metodologickým, přičemž značná část jeho prací měla základ srovnávací (zabýval se také studiem vztahů mezi literaturou českou a polskou). Svě schopnosti syntetizační osvědčil Hrabák zejména v "akademických" *Dějínách české literatury I* (1959), které redigoval a z větší části také napsal. Literaturu období renesance systematicky zkoumal M. Kopecký. Věnoval jí řadu dílčích studií a několik knižních prací (zvláště monografie o Konáčovi, 1962, a o Veleslavínovi, 1962), v nichž obohatil poznávání literatury této epochy zejména řešením otázek filiačních a nálezy pramenné povahy. Vedle toho se Kopecký zabýval i slovesností barokního období, což dokládá jeho publikace o V. B. Jestřábském (1969), jeho práce o homiletice, hymnografii, pololidové tvorbě a činnost ediční. Kopeckého studie mají do značné míry zaměření srovnávací; jsou orientovány ke vztahům české literatury k literatuře polské, lužickosrbské a německé. České barokní literatuře se věnoval také K. Palas, který se zajímal hlavně o veršované pololidové skladby a jejich vztahy k oficiálnímu proudu soudobé literatury. Studium pololidové literatury a relací mezi slovesným folklórem a písemnictvím v rámci slovanském i se zřením k slovesným kontaktům ve středoevropském prostoru tvořilo jednu z hlavních oblastí badatelského zájmu B. Beneše, vyzbrojeného odborným školením folkloristickým i literárněvědným. Výzkumu veršované epiky 14. století na podkladě srovnávacím se věnoval za svého působení na filozofické fakultě P. Pešta. Starší českou literaturou se rovněž zabývali někteří badatelé z jiných oborů, zvláště klasický filolog Jaroslav Ludvíkovský v studiích o středověkém latinském písemnictví v Čechách a germanista Leopold Zatočil v pracích vyšetřujících vztahy středověkých památek k literaturám germánským; z germanistů střední generace inklinuje k této problematice Eva Uhrová.

Novočeskou literaturou se zabýval systematicky D. Jeřábek, zaměřený hlavně k analýze ideově estetické problematiky literatury na širokém pozadí kulturně historickém. Věnoval se hlavně tvorbě družiny májové a dějinám literární kritiky, dále literatuře na Moravě, vztahům mezi českou a slovenskou literaturou a dějinám českého dramatu. V pracích J. Hrabáka vztahujících se k tomuto období zaujímá přední místo publikace o představitelích české literatury na Moravě, o kompozici a stylu moderní poezie a o vývoji

verše. Nová literatura patřila též k hlavním okruhům odborného zájmu A. Závodského, který se v dalších letech koncentroval k dějinám dramatu a divadla. Na novodobou literaturu pro děti a mládež se specializoval F. Tenčík. Po řadu let se soustřeďoval k jejím otázkám teoretickým a metodologickým. M. Suchomel se soustřeďoval ke studiu moderní prózy a k dějinám moderní kritiky. V. Válek zpočátku inklinoval k literatuře obrozené, později se zaměřil na studium novodobé memoárové literatury. B. Marčák zjišťoval v pramenných a bibliografických pracích účast spisovatelů meziválečného období na vyjasňování základních teoretických otázek moderního umění; po skončení tohoto úkolu se věnoval studiu dějin literárních periodik na Moravě do roku 1918. Novočeskou literaturou se rovněž zabývali A. Gregor, M. Kopecký, K. Palas a P. Pešta. Většina bohemistů věnovala pozornost novočeské literatuře i v práci ediční; na tomto poli byli činní zvláště D. Jeřábek a V. Válek, dále J. Hrabák, M. Kopecký, K. Palas, M. Suchomel, F. Tenčík a A. Závodský. Studium novočeské literatury se obírali také někteří badatelé z jiných vědních oborů; kromě pracovníků slavistických disciplín byl k tomuto zkoumání zaměřen zvláště v dřívějších letech romanista Vladimír Stupka, který také sledoval – obdobně jako romanisté Otakar Novák, Jaroslav Rosendorfský a Jaroslav Fryčer – spoje novočeské literatury s románským prostředím; J. Ludvíkovský se soustřeďoval k bádání o vztazích české literatury k tradicím antické kultury a historik Richard Pražák se zabýval kulturními styky česko-slovensko-maďarskými. Z prací patřících do oblasti literární teorie byly nejzávažnější spisy versologické. J. Hrabák se zabýval soustavně od třicátých let poetikou v celém rozsahu, speciálně versologií, a to systematickou i vývojovou. Mimořádné zásluhy o teorii verše, a to na srovnávacím základě, si získal předčasně zesnulý J. Levý. Byl také autorem průkopnických prací o teorii překladu, promýšlel užití exaktních metod v literární vědě, uvažoval o možnostech a mezích kvantitativních postupů. O. Sus dělil svůj talent mezi estetiku – s přesahy do literární vědy, ale také do muzikologie – a mezi literární kritiku. Věnoval se studiu dějin české estetiky klasické i současné v komparaci s vývojem estetického myšlení zvláště německého a ruského, analyzoval moderní literárněvědné směry a otázky poetiky, zasloužil se o osvětlení českého strukturalismu v jeho historickém kontextu, opakovaně ho přitahovala problematika meziválečné avantgardy. Zásadním způsobem zhodnotil některé představitele přítomné české poezie, ale také humoristy a satiriky; v širokém záběru glosoval literaturu faktu, literaturu zábavnou i periferní. Vedle něho byli v práci literárněkritické nejvíce činní J. Hrabák a M. Suchomel, kteří se zaměřovali hlavně k analýze nejnovější prózy, dále F. Tenčík, soustřeďený k literatuře pro mládež; divadelní kritiku pěstovali D. Jeřábek a A. Závodský.

Reforma vysokoškolského studia zaváděná do praxe od roku 1949 vyžadovala si přebudování struktury i náplně výuky literatury; byly pevně stanoveny přednášky a semináře, zavedeny encyklopedické přednášky a podobně. Množství pedagogické práce bylo násobeno zřízením studia dálkového a externího, které se rozrostlo do značných rozměrů zejména ve druhé polovině padesátých let a na začátku let šedesátých; k němu ještě přibýlo dvouleté studium postgraduální pro středoškolské profesory (1969). Někteří učitelé vypomáhali ve výuce na jiných vysokých školách, někteří vykonávali pedagogickou činnost i v zahraničí; D. Jeřábek působil v roce 1961 na univerzitě v Greifswaldu a M. Kopecký v letech 1963-1964 na univerzitě v Berlíně.

Do značné šířky se rozrostla odborná spolupráce s mimofakultními vědeckými a kulturními institucemi a činnost popularizační. Učitelé české literatury udržovali těsné styky s ČSAV (J. Hrabák byl členem uměnovědného kolegia ČSAV a jeho členem byl do své smrti také J. Levý a později M. Kopecký; ten se podílel na vydávání díla J. A. Komenského, organizovaném Pedagogickým ústavem ČSAV), s Ústavem pro českou literaturu ČSAV (zvláště jeho brněnským pracovištěm), dále se Slezským ústavem (A. Závodský), Památkovým ústavem Petra Bezruče (J. Hrabák, A. Závodský), s českým komitétem slavistů (do roku 1969 byl členem J. Hrabák, poté M. Kopecký), s literárním oddělením Moravského muzea v Brně, s brněnskou pobočkou Historického ústavu ČSAV (účast na vypracování dějin Brna) a s vědeckými institucemi v zahraničí. Podíleli se také na vedení vědeckých a kulturních časopisů (Česká literatura, Listy filologické, Estetika, Národopisné aktuality, Literatura ve škole, Štěpnice, Zlatý máj, Brno v minulosti a dnes, Časopis Matice moravské, Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, Dialog, Host do domu, Plamen), měli pracovní styky s řadou nakladatelství, popřípadě byli členy jejich edičních rad, spolupracovali s filmem, s rozhlasem, s brněnskými a moravskými divadly, byli činní v kulturních komisích jihomoravského KNV a NV v Brně, spolupracovali se Svazem československých spisovatelů, zvláště s jeho brněnskou pobočkou. Značnou pozornost věnovali popularizaci výsledků odborného studia v rozhlase, televizi, v populárně vědeckém i denním tisku, v knižních pracích a desítkách veřejných přednášek, organizovaných zejména brněnskou pobočkou Literárněvědné společnosti při ČSAV.

* * *

V sedmdesátých a osmdesátých letech došlo ke značným změnám organizačním a personálním. Do 31. 3. 1979 mělo pracoviště název Katedra české literatury. Od 1. 9. 1981 do 31. 8. 1985 bylo do katedry začleněno oddělení

divadelní a filmové vědy se Zdeňkem Srnou a Zdeňkem Smejkaem. Pracoviště bylo citelně oslabeno vynuceným odchodem O. Suse (31. 8. 1971). Na místa asistentů přišli Jiří Pavelka (1974) a Jiří Kudrnáč (1978), do důchodu odešli J. Hrabák (1978), B. Marčák (1986) a D. Jeřábek (1987), který od 1. 9. 1987 do 30. 6. 1990 působil jako profesor konzultant. Místo po B. Marčákovi bylo obsazeno Jiřím Trávníčkem (1986-1987), poté Hanou Bočkovou (od 1987, její pracovní náplň je bibliografická a komeniologická). Nově byli přijati odborní asistenti Michaela Horáková, Tomáš Sedláček (do 1990). Funkci vedoucího katedry vykonávali Karel Palas (1970-1976) a Milan Kopecký (1976-1990).

Pedagogickou a odbornou činnost rozvíjela katedra ve všech oblastech literární vědy – v teorii, metodologii, historii a kritice, a to s výraznou tendencí mezislovanskou a komparační. Pro všechny disciplíny byly napsány učební pomůcky – v letech 1973-1989 celkem devět celostátních vysokoškolských učebnic a pět skript a učebních textů. Kromě toho učitelský kolektiv napsal rukověť *O české a slovenské literatuře* a podílel se na dalších učebních pomůčkách určených zahraničním studentům Letní školy slovenských studií. Od roku 1984 koná katedra postgraduální kurs literární a umělecké kritiky a od roku 1988 se podílela na výuce v řádném studiu estetiky.

Katedra uspořádala vědecké konference ke 150. výročí úmrtí Josefa Dobrovského (1979), O aktuálních otázkách literatury na Moravě (1981), Literární Bílovice (1982-1989), o teoretickém a metodologickém přínosu katedry literární bohemistiky k rozvoji moderní literární vědy (1985). Jako lektori působili v zahraničí J. Pavelka (1980-1982 v Jugoslávii a 1988-1990 v USA) a J. Kudrnáč (1987-1989 v Anglii). Studijní pobyty na katedře absolvovalo čtyřicet zahraničních slavistů.

Roku 1990 byly vypracovány nové studijní plány, mimo jiné byl sestaven plán jednooborového studia češtiny. Učiteli katedry se stali Milan Uhde (1990-1994) a Jiří Trávníček (od 1991), z pedagogické fakulty přišel roku 1991 Zdeněk Kožmín. Vedoucími katedry byli Karel Palas (1990-1991) a Milan Suchomel (od 1991).

Od roku 1990 byla výrazně posílena výuka i badatelská činnost v úseku české literatury 20. století. Rozšířen byl výběr přednášek a seminářů, vydány některé monografie a učební texty. Podnětně zapůsobil příchod Z. Kožmína, zejména jeho způsob interpretace literárního textu. Interpretační postupy po svém uplatňovali také M. Suchomel a J. Trávníček; první z jmenovaných se dále zaměřil na teoretické a historické otázky prózy a na vzájemný vztah literární vědy a estetiky, druhý přednášel o strukturalismu a sémiotice a o moderně a postmoderně. Na literaturu z přelomu století, zvláště na dekadenci a secesi se soustředil J. Kudrnáč. Za svého nedlouhého učitelského působení se osobitě uplatnil M. Uhde výklady o literatuře od dvacátých let po současnost. J. Pavelka informoval o novějších trendech

literárněteoretických. Významně přispěli k obohacení přednáškového repertoáru externí učitelé: L. Kundera exkursy do světové literatury, A. Kratochvíl poučením o ineditní, exilové a k zapomenutí odsuzované literatuře, J. Hájek komentáři k Literární skupině a literatuře na Moravě.

Nezanedbatelný je podíl členů katedry na literární publicistice a jejich členství v redakcích a redakčních radách, zejména ve Tvaru, v Literárních novinách, Hostu, Proglasu, Iniciálách, Listu pro literaturu.

Pokud jde o starší literaturu, hlavním předmětem badatelského zájmu se stala renesance a zvláště manýrismus a baroko, jak k tomu již v předchozích letech byly vytvořeny dobré předpoklady v odborné činnosti M. Kopeckého. Pod jeho vedením pracuje edičně na Komenského díle H. Bočková. Barokní homiletikou se obírá M. Horáková, symbolikou v poezii F. Bridela interní doktorand I. Fic. Dílčí aspekty Komenského života a tvorby zpřístupňuje externista J. Skutil.

M. Suchomel konal v letním semestru 1991 výuku na vídeňské univerzitě, tamtéž přednášel v roce 1992 a 1995 Z. Kožmín. Na nově založené Slezské univerzitě v Opavě externě vyučují M. Kopecký, K. Palas a V. Válek.

Pozoruhodně se zvýšila konferenční aktivita, a to na jednáních domácích i zahraničních (New York, Londýn, Paříž, Amsterdam, Poznaň, Budapešť). Katedra byla spoluorganizátorem konference Oleg Sus redivivus.

Katedra spolupracuje s filozofickými a pedagogickými fakultami v České republice i v cizině a se společenskovědními ústavy Akademie věd, jmenovitě s Ústavem pro českou literaturu; M. Suchomel je členem jeho vědecké rady a členem redakční rady akademického časopisu Česká literatura; velice těsná spolupráce se rozvíjí s brněnským pracovištěm ústavu.

Na podkladě návrhů zpracovaných katedrou byly uděleny čestné doktorské tituly Masarykovy univerzity Ludvíku Kunderovi a Josefu Škvoreckému.

Bohemistickou literární tematikou se nezřídka zabývají také příslušníci jiných kateder, a to zpravidla v komparaci s problematikou vlastní specializace: uvedení si zaslouží zejména slavista I. Dorovský, rusistka D. Kšicová, romanisté J. Fryčer a I. Seidl, germanisté J. Munzar a Z. Mareček, klasická filoložka J. Nechutová, muzikolog R. Pečman, historik J. Válka.

* * *

Od založení Masarykovy univerzity byla věnována pozornost Slovensku. Nejprve to byla lektorská cvičení, vedená od školního roku 1921/22 Aloisem Gregorem, který v rámci jazykových cvičení probíral s posluchači i základní díla klasické slovenské literatury. A. Gregor, který působil na fakultě od samého začátku jako lektor slovenského jazyka, má o rozvoj brněnské slovakistiky největší zásluhy. I na Slovensku byly po právu oceněny, svědčí o

tom fakt, že Gregor byl zvolen za mimořádného člena Učené společnosti Šafárikovy (jejími členem byli i F. Wollman a J. Vilikovský) a že byl povolán do jazykozpytného odboru Matice slovenské.

Slovenská literatura byla vykládána také v přednáškách české literatury, přičemž se zdůrazňovaly vzájemné vztahy a styky mezi těmito literaturami. Speciální přednáška (i seminář) ze slovenské literatury byla zařazena do plánu studia ve školním roce 1934/35; uskutečnil ji F. Wollman, který souběžně působil na bratislavské filozofické fakultě a dobře znal kulturní i literární prostředí slovenské. S příchodem J. Vilikovského (1939), který přešel do Brna z Bratislavy, se ještě více posílily možnosti pěstování literární slovakistiky na brněnské fakultě. Tomuto vývoji však zabránila 2. světová válka a uzavření českých vysokých škol. Hned ve školním roce 1946/47 přednášel J. Vilikovský o počátcích slovenské literatury a J. Hrabák se věnoval slovenské literatuře 19. století. A. Grund zařadil do přednášek z české literatury i výklady o literatuře slovenské, stejně jako ostatní přednášející v dalších letech (A. Závodský, D. Jeřábek, M. Kopecký, K. Palas). Od školního roku 1950/51 byla v plánu výuky samostatná přednáška ze slovenské literatury, kterou zprvu konal A. Závodský, později, od školního roku 1953/54, A. Gregor a od roku 1963/64 V. Válek.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ KNIŽNÍ PUBLIKACE OD ROKU 1989

DUŠAN JEŘÁBEK:

O národní literaturu, Praha 1989.

MILAN KOPECKÝ:

Komenský jako umělec slova, Brno 1992.

ZDENĚK KOŽMÍN:

Zvětšeniny ze stylu bratří Čapků, Brno 1989.

Umění básně, Brno 1990.

Skácel, Brno 1994.

ZDENĚK KOŽMÍN – JIŘÍ TRÁVNÍČEK:

Česká poezie od 40. let do současnosti, Brno 1994.

MILAN SUCHOMEL:

Literatura z času krize, Brno 1992.

OLEG SUS:

Estetické problémy pod napětím, Praha 1992.